

Predsednik: Ako predlog Stanonikov sprejmemo, tedaj odpade predlog g. Lapajnetov. Prosim sl. zbor, da najpoprej o prvem predlogu odloči. (Predlog Stanonikov je zbor enoglasno sprejel.)

(Dalje sledi.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

41. Po vsoji slovnici je razlagal Metelko slovenščino po nemško največ iz čerkopisja in glasoslovja, iz besedoskladja in oblikovja, nekoliko iz skladnje in nekoliko iz književne zgodovine, in iz tega je dajal tudi pismene šolske naloge. Za domače je kakor pred na bogoslovji imel tudi na gimnaziji zlato vodilo: „Vsak naj piše ali iz družih jezikov prestavlja kar hoče; vender je pa bolji, de se vsak veči del v lastni napisatvi vadi. Napák naj se vsak skerbno varuje; kateri se jih pa zavolj pomanjkljivega znanja slovnice ne more še ogibati, naj pusti sestavke, in naj posebne besede sklanja“. Zlata tako svobodno vodilo pametnim ter v resnici svobodnim! Po njem so mu slušatelji njegovega nauka na liceji prinašali res zlate svobodne sestavke ali spise v vezani in nevezani besedi, in prilastil si je bil Metelko toliko znanja o pesništvu, da je skor vsakteremu vedil kaj svetovati, kako naj se to ali uno popravi in še zboljša.

Drugače pa se mu je godilo na gimnaziji pri lahkomišljeni in dostikrat preširni mladini. Pač so tudi tù nekteri nosili mu lepe spise, mnogi pa mojih součencev so le sklanjali in spregali v VII, pa še v VIII. gimnazijskem razredu, in to je ostalo neki, dokler je javno učil Metelko.

Šolske naloge je dajal naj rajši iz slovnice, o čerko- in pravopisji, o glasu, náglasu in naglaskih, o glagolu, pa tudi iz višega jezikoslovja, iz književne zgodovine, potem o pravi oliki, o pridnosti in marljivosti v mladosti, o premagovanji samega sebe, o modrosti in nasproti o neolikarnosti, lenobi in zanikernosti, o mladostni nagajivosti in preširnosti, o drugih njenih napakah in njihovih žalostnih nasledkih; n. pr.:

Kteri razloček je med navodom in sestavo slovanskih čerkopisov? Z Gajico se pride velikrat pri glasnikih in soglasnikih v zadrego, s Cirilico pa nikoli ne; zakaj in kako to? — Kteri razloček je med cirilskim in tevtonskim pravopisjem, katero je bolje in kdaj posebno potrebno? — Ktere zadrege se velikrat primerijo pri branji pisem v sicer sploh navadnem tevtonskem čerkopisu, in kako si je v tem pomagati? — Kaj je glas, kaj náglas, koliko različnih glasov in koliko náglasov imamo v slovenščini? Kaj izide iz premembe glasa, kaj iz premembe náglasa? — Koliktera je izreka glasnikov, ktera je prava raba naglasnih znamenj, in ktera njih napéna raba se v sedanjem pisanji večkrat vidi? — Kako ločimo v govoru glas od náglasa in kako v pisanji oba pri vsih samoglasnikih zaznamvamo; kdaj se náglas mora in kdaj se ne more prav zaznamvati? — Kteri samoglasniki in kdaj delajo dvoumnost v besedah in ktera je prava stava

slovenskih samoglasnikov mém nemskih? — Kteri predlogi po spremembi náglasa sklon spremené? Ali tudi polvojena zateza pomen besede ločí? To naj se v zgledih skaže. — Ktere posebnosti ima polglasni e v izreki in v pisanji? — Ima li polglasnik lastnjio pravega glasnika in kako se v tevtonskem čerkopisu zaznamva? Kolikéri je polglasnik po izvira in kolikéri po slovniški rabi?

Ali je dosti za slovenski pravopis le sklanje in skladnjo dobro znati brez znanosti izobraženja besed, in ali se more kdo tega brez slovnice naučiti? — Kteri izobrazni zlogi ali izobrazniki pri zmanjšavnih in drugih imenih se v tevtonskem čerkopisu po pravi izreki ne morejo pisati in kako jih moramo pisati po Gajici? — Ktere številke se rabijo v skladnji imenom, ktere prilogom enako, ktere in kdaj vladajo rodivnega? — Ktera je prava raba osebnih zaimen po obeh oblikah, ki naj se tukaj naznanijo po skladnji in sestavi s predlogi? — V ktere razrede smo razdelili glagole in ktere izobrazve se po tej razdelitvi bolj različne vidijo? Kako se od tod skaže, da glagoli mahnuti, dvignuti itd. nimajo izobrazne priličnosti v slovenskem, in da sodivna stopnja niži, viši itd. brez j ima svoje priličnost? — Kteri so glagolski značaji, in kteri zmed njih se brez znanosti glagolskih oblik ne morejo prav izobraziti? — Zakaj imamo v slovenskem tako malo nepravilnih glagolov, in ali je bilo vselej tako? Ktere napake se prigodé v pisanji iz neznanosti glagolskih oblik? To naj se s pristavkom zadetih pravil v zgledih skaže.

Zakaj je k veljavni pisavi znanje slovnice neogibljivo potrebno? — Zakaj gospóda, kteri v slovenščini ostudne napake dela, tudi sicer malo čislajo? — Iz slovnice in slovstva je skazati, da so resnične té Kvintilijanove besede: Slovniška učénost je izmed vsih vednost edina, ktera več koristi prinese, kakor kaže; kaže namreč le majhne reči, pa je podpora vsim, tudi nar večim učenostim in torej potrebna mladini, prijetna starim, in vsim mila spremljeavka skrivnost. — Ktere posebne koristi prinese ukoslovcu doveršeno znanje slovenščine? — Zakaj smo dolžni slovenščino mikati in sicer tudi po njenem duhu, ne le po njeni telesni snovi? — V kterih notraunjih in vnunjih zadevah je pri nas slovenščina mém nemščine, in ali ne zahtevajo različne zadeve različnega navoda v učenji? — Kako se da skazati, da nimajo vsi jeziki enake vrednosti, in da slovenski nemškega preseže?

Zakaj je za omiko slovenščine treba tudi njeno slovstvo dobro znati, in ktero djansko korist nam prinese to znanje? — Kdo sta bila Ciril in Metodij, in zakaj jima veliko hvalo vemo? — Kaj vemo zanimivega od o. Maksima, od Atoškega gorovja; o glagoliskem slovstvu, v ktere dobe se razdeli in od kod so mu rusnije?

Če se dušnim in telesnim močem že v mladosti prava natega da, se je nadjati srečnega življenja. — Kdor majhnoto reči zanemarja, velikoto zgubi. — Lenoba je gnjezdo, v kterem se vsaktera hudobija zleže. — Kakor za polžem smerkova steza, tako za razuzdanim človekom pohujšanje gre. — Hinavec in pijanec oskrunita nad seboj nar večí božji dar; prvi zanapéva, drugi zapije svojo pamet. — Kakor se stoječa voda usmradi, tako se človek v lenobi spridi. — Bahač in prevzetnež le malo imá in malo veljá. — Kakor se prazno klasje mémo polnega vzdiguje, tako si prazna glava več od učene domišljeje. — Napuh in popačeno serce sta nar večí ovirka izobraženosti. — Zla zadira ima mnoge hude nasledke. — Ksanje mladostne presírnosti v poznejih časih malo pomaga. — Presírnost pripravi človeka v velike zadrege. — V mladosti navajeno neolikano vedenje je velika nesreča za ves čas življenja. — Jeziku berzda reč je lépa, — Ker kdor je nima, se mu utépa. — Olike ali izobraženost se posebno razodeva po skerbní prejemi družih volje v svojo. — Kdor nagaja, gotovo

drugim hudo, sam sebi pa vselej nar huje stori. — Brez zatajenja samega sebe ali premagovanja svojega nagnjenja ni mogoče izobraženosti doseči in celó misliti je ne. — Ne smejaj se o nečasu in ne govori prederzno; uno te kaže nemodrega, to neumnega. — Seneka pripoveduje od modrega Sekstja, da si je vsak dan, preden je šel počivat, te tri vprašanja postavil: Ktero rano si dans na sebi zacelil? Kteri napaki se ubranil? V katerem obziru se poboljšal? Današnja naloga zahteva namen in veljavo teh vprašanj pokazati. — Seneka pravi: Preden se hočeš poboljšati, moraš spoznati sam sebe: ker začetek tvojega blagra je spoznanje tvojih napak itd. itd.

Pravila *)

društva „Narodna Šola“ v podporo slovenskemu šolstvu.

§. 1. Namen društva je: materijalno podpirati slovensko ljudsko šolstvo.

Sedež društva je v Ljubljani.

§. 2. Društvo si pridobiva sredstva:

- a) po letnih doneskkih svojih udov;
- b) po nabiranju daril v denarjih, knjigah, učnih pripomočkih in šolskih pripravah;
- c) po prihodkih od društvu na korist napravljenih koncertov, gledaliških iger, razstav izdavnih spisov, in podob i. t. d.

§. 3. Društvo dela raznim načinom:

- a) podaruje pravim udom učila i. t. d. (§. 8);
- b) kupuje revnim šolam učne pripomočke in ubogim učencem potrebna učila;
- c) daje slabo plačanim učiteljem primerne knjige za nadaljevalno izobraževanje;
- d) daje nagrade učiteljem za dobre spise slovenskemu ljudskemu šolstvu namenjene, in pospešuje sploh po svojih močeh vse, kar je na prid slovenskemu ljudskemu šolstvu.

§. 4. Udje društva so:

- a) ustanovniki, kateri plačajo enkrat za vselej, ali v dveh letnih obrokih 20 gl. v društveno blagajnico;
- b) pravi udje;
- c) častni udje.

§. 5. Pravi udje so le: ljudski učitelji in ljudske šole na Slovenskem. Pravi ud postane, kdor se zaveže plačati za letni donesek 1 gl. vsaj do 1. oktobra vsacega leta, ali enkrat za vselej 20 gl. v društveno blagajnico.

*) Društvo „Šola“ s sedežem v Idriji, preseli se sedaj v Ljubljano. V ta namen so se pravila prenaradila in vladi predložila. V ta na-
Vredn.